

УДК 330.332.146.2

DOI: 10.18524/2413-9998/2019.1(41).173525

О. С. Гусенко,

старший викладач

кафедри міжнародних економічних відносин

Одеський національний економічний університет,

Привокзальная пл., 2, к.206, м. Одеса, 65012, Україна

e-mail: olgagusenko@ukr.net

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У статті розглядаються теоретичні засади трансформаційних процесів в регіональній інноваційній політиці країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ). Надана характеристика сучасному етапу розвитку інноваційних процесів цієї групи країн. Обґрунтовується необхідність використання нео-шумпетеріанського підходу як теоретичного підґрунтя для формування та реалізації регіональної інноваційної політики в країнах ЦСЄ.

Ключові слова: країни з перехідною економікою; концепція «наздоганяючого розвитку»; регіон; інноваційна політика; нео-шумпетеріанський підхід.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Перехід (транзит), зроблений багатьма європейськими країнами від соціалізму до капіталізму, наприкінці ХХ століття представляв одну з найважливіших подій світової економіки з часу індустріалізації.

Розпад Радянського Союзу та інших соціалістичних країн із плановою економікою призвів до нової ери економічного буття. З цього часу кількість робіт у наукових виданнях про економічну трансформацію колишніх комуністичних країн у Центральній та Східній Європі (ЦСЄ) швидко зростає, що свідчить про велику зацікавленість у цьому питанні з боку наукової спільноти.

Як відомо, основною проблемою соціалізму була його неефективність або нездатність до інновацій у довгостроковій перспективі. Однак, зовнішня торгівля країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) на той час цілком відповідала очікуваним порівняльним перевагам, що свідчило про те, що ефективність розподілу була не головною проблемою соціалізму. У 1990-ті роки перспективи вступу постсоціалістичних країн ЦСЄ до країн Європейського Союзу (ЄС) саме залежали від їх здатності генерувати промислові та технічні зміни.

Генерування промислових і технічних змін, що втілювалися в процесі розробки та розповсюдження нових інноваційних продуктів та процесів, потребували значних інституційних змін, які у країнах ЦСЄ були дійсно необхідні. Проте інституційні зміни не можна судити самі по собі, не беручи до уваги їх вплив на технічні зміни та економічне зростання. За словами Л. Кекіча [1, с. 56], перехід (транзит), який розуміється як інституційне перетворення до ринкової економіки, має сенс лише тоді, коли він охоплює не тільки економічні показники, а також інституційні зміни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням механізмів формування регіональної інноваційної політики в країнах з перехідною економікою у різний час займалися видатні іноземні та вітчизняні вчені, зокрема Л. Кекіч, С. Радошевич, Я. Китанович, Е. Берглоф, Дж. Лінь, Ю.Бажал та інші.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних засад трансформаційних процесів в регіональній інноваційній політиці країн ЦСЄ, а також обґрунтування теоретичного підґрунтя для сучасного етапу інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформаційні процеси в країнах ЦСЄ були насправді різноманітними, але існували деякі спільні елементи. В усіх країнах, які розпочали реформи, почався спад виробництва – глибина і тривалість яких суттєво варіювалися в країнах ЦСЄ з країнами колишнього Радянського Союзу, які зазнали більш тривалої та глибокої рецесії.

Після падіння обсягів виробництва відбулося сильне зростання та швидке відновлення практично повсюдно. Усі країни, що розпочали трансформацію, зазнали різких змін у своїй економічній структурі, з «деіндустріалізацією» та відповідною експансією недорозвинутого сектору послуг. Торгівля радикально перемістилася з радянського блоку до Європейського Союзу. В структурі економічної поведінки були також важливі структурні зміни всіх основних суб'єктів господарювання, включаючи домогосподарства, фірми та уряд. До моменту світової фінансової кризи 1998 року майже всі країни використовували дивіденди «перехідного періоду», тобто вони скоротили ненормально великий розрив у продуктивності щодо доходу, який характеризувався цими країнами на початку перехідного періоду. У зв'язку з цим вони стали такими ж, як і інші ринки, що розвиваються, і стикаються з проблемами зростання, схожі на їхні. Особливістю європейських трансформаційних процесів є той факт, що процес реформ у всіх країнах почав

уповільнюватися з 2000-х років – тільки країни з колишньої Югославії та Албанія продовжують поліпшувати якість своїх економічних та політичних інститутів.

Інновації були рушійною силою посткомуністичної економічної трансформації Центральної та Східної Європи протягом останніх трьох десятиліть. «Нові» країни-члени ЄС із Центральної та Східної Європи зробили істотний прогрес у звуженні розриву у ВВП на душу населення зі «старими» членами ЄС (табл. 1).

Як ми бачимо з даних таблиці 1. з моменту вступу у 2004 році більшості країн ЦСЄ до лав Європейського Союзу їх ВВП на душу населення зріс на 10-20 %. Виключення складає тільки Хорватія, з моменту приєднання до ЄС у 2013 р., темпи зростання її ВВП на душу населення навіть склали – 1 %.

У 2000 році трохи менше, ніж половина європейських країн з перехідною економікою не досягла рівня ВВП початку свого перехідного періоду (таким вважається 1990 рік) – за одним винятком (Сербія) всі вони були колишніми радянськими республіками. Так наприклад Україна у 2000 році мала 43,2 % ВВП порівняно з 1990 р. [2]. Потім методологія розрахунку дещо змінилася, річний ВВП почали порівнювати з 2010 роком. Так, у 2016 році Україна мала 91,3 % ВВП відносно 2010 р. [2].

Таблиця 1

**ВВП країн-членів ЄС із Центральної та Східної Європи
на душу населення за паритетом купівельної спроможності
(у % до ЄС28=100)**

Країни	Роки					
	2005	2008	2010	2012	2014	2016
Болгарія	37	43	45	46	46	48
Чехія	79	84	83	83	86	88
Естонія	60	69	65	74	76	74
Хорватія	56	63	59	60	58	59
Латвія	50	59	53	60	64	65
Литва	53	63	60	70	75	75
Угорщина	62	62	60	70	75	75
Польща	50	55	62	67	68	69
Румунія	35	49	52	54	55	59
Словенія	87	90	83	82	83	83
Словаччина	60	71	74	76	77	77

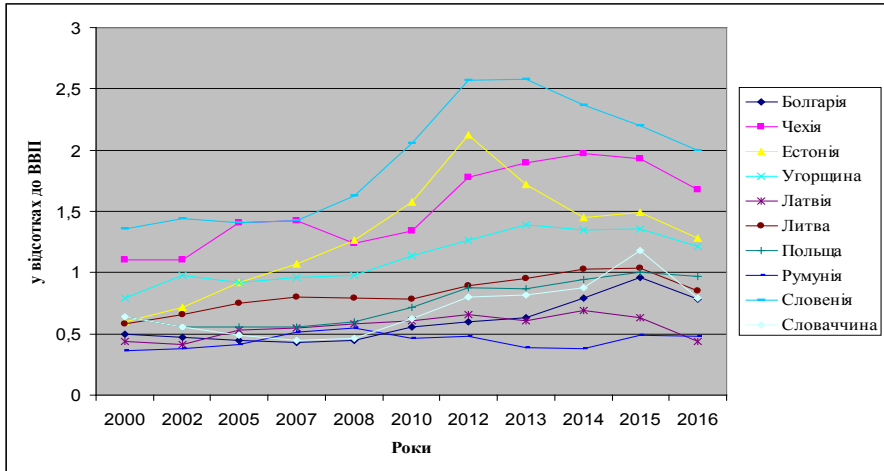
Джерело: складено автором за [3].

У 2000 році трохи менше, ніж половина європейських країн з перехідною економікою не досягла рівня ВВП початку свого перехідного періоду (таким вважається 1990 рік) – за одним винятком (Сербія) всі вони були колишніми радянськими республіками. Так наприклад Україна у 2000 році мала 43,2 % ВВП порівняно з 1990 р. [2]. Потім методологія розрахунку дещо змінилася, річний ВВП почали порівнювати з 2010 роком. Так, у 2016 році Україна мала 91,3 % ВВП відносно 2010 р. [2].

Зростання з початку реформування було переважно «екстенсивним» відновленням, заснованим на перерозподілі існуючих ресурсів. Проте цей процес вже закінчується. Якщо зростання необхідно підтримувати в середньостроковій та довгостроковій перспективі, воно має базуватися на інноваціях та технологічних змінах. Значення цього тезису полягає в тому, що інновації, найімовірніше, будуть важливими для стимулювання зростання серед найбільш розвинених країн, а не країн з низьким або середнім доходом, таким як країни Центральної та Східної Європи. Інші джерела зростання, як вважається, є набагато важливішими для економік країн з низьким рівнем доходів, які можуть запозичити технології з-за кордону, і тому мають мало чи взагалі не потребують інновацій. Проте деякі дослідження (зокрема організації *Economist Intelligence Unit*) ставлять під сумнів правильність такого тезису [4]. Нещодавні дослідження показують, що інновації та зростання пов'язані між собою на всіх рівнях розвитку. Ця думка, здається, поділяється багатьма іншими міжнародними установами. Наприклад, Світовий банк у своєму звіті про економічний розвиток країн ЦСЄ зробив висновок: «Підтримка інновацій та міжнародної конкурентоспроможності є найважливішим серед реформ для підтримки зростання продуктивності. Підвищення продуктивності під впливом інновацій вимагає політики, яка збільшує участь приватного сектора у сфері НДДКР з метою підтримки галузей промисловості на основі навичок та збільшення вартості в експорті» [5].

Одним з найважливіших чинників ефективності інноваційної політики в країнах ЦСЄ є витрати як держави так і приватного сектору економіки на сучасні дослідження (рис. 1). Як ми бачимо з даних діаграми, Словенія, Естонія, Угорщина є країнами, які активно вкладають кошти у інноваційну сферу. Румунія навпаки залучає до інноваційної сфери у різні роки не більше 0,55 % свого ВВП. Треба зазначити, що динаміка розвитку НДДКР протягом останніх років була позитивною та навіть фінансова криза 2008-2009 років не спинила цей процес, од-

нак у 2016 р. ситуація порівняно з 2015 р. дещо змінилася. Всі зазначені у діаграмі країни зазнали незначного падіння обсягів вкладень у інноваційну сферу. На нашу думку, це, перш за все, може бути пов'язано з зменшенням обсягів фінансування цих країн зі Структурних фондів Європейського Союзу.

Рис. 1. Витрати на НДККР в деяких країнах ЦСЄ (у відсотках до ВВП)
Джерело: складено автором за [6].

Серед дослідників регіональної інноваційної політики в країнах ЦСЄ можна виділити С. Радошевича, Я. Китанович, Е.Берглофа, Дж. Лінь, Ю. Бажала та інших. Всі вони стверджують, що специфіка функціонування інноваційних процесів в країнах, що розвиваються та країнах з транзитивною (перехідною) економікою, з точки зору технологічного розвитку та економічної ефективності, відрізняється від розвинених країн. Але працюють чи ні різноманітні підходи до аналізу інноваційної складової в країнах з перехідною економікою?

Емпіричні порівняння між країнами показують, що існують сильні відмінності між країнами щодо показників розвитку економіки, тобто країни можуть бути віднесені або до групи «лідерів» або до «послідовників», які мають можливість надолужити згаяне. Література з питання «технологічного відриву» здається дуже корисною для пояснення відмінностей у темпах економічного зростання; основна відмінність між неокласичною теорією та теорією технологічного відриву і пояснює сутність технологій. Хоча традиційна неокласична теорія не бачить

технологію як джерело відмінностей між країнами у ВВП на душу населення, теоретики технологічного відриву вважають технологічні відмінності як головну причину розходжень між країнами.

А. Гершекрон та інші вважають технологію або знання основою організаційної структури економіки. В цьому аспекті, технологія не може розглядатися як суспільне благо, передача технологій є більш складним та дорогим процесом. Отже мова йде не про заміну застарілих технологій більш сучасними, а про постійне перетворення технологічних, економічних та інституційних структур. Інноваційна система, яка включає інституційні чинники, необхідна задля аналізу джерел успіху та невдач країни.

У післявоєнній літературі «з наздогоняючого розвитку» вказується на те, що відмінності між країнами є причиною різноманітності у темпах зростання продуктивності праці. М. Абрамовіц, засновник гіпотези «наздогоняючого розвитку», стверджує, що відмінності між країнами в рівнях продуктивності праці створюють потужний потенціал для майбутньої конвергенції цих рівнів. Гіпотеза показує, що країна, будучи відсталою з точки зору рівні продуктивності, має можливості для швидкого прогресу. Чим більший технологічний і, отже, розрив у продуктивності праці між лідером і послідовником, тим сильніший потенціал у країни-послідовника для зростання продуктивності праці. Однак, у гіпотези «наздогоняючого розвитку» є певні обмеження: можливість «великого стрибку» стає дедалі меншою, як країна-послідовник наздоганяє країну-лідера.

Критика цієї гіпотези полягає в визначенні технологічної відсталості як феномену, обумовлено тільки наявністю чинників виробництва в країні. Але соціальні характеристики пояснюють значну частину невдач тієї чи іншої країни щодо досягнення також ж рівня продуктивності як і в розвинених країнах. Тобто соціальні проблеми можуть звести нанівець потенціал країни для «великого стрибку». А. Гершенкрон вказує, що зменшення відриву між країнами може бути неможливим для країни-послідовника. По-перше, він стверджує, що у відсталих країнах існує дуже велика частина населення, яка буде чинити опір змінам та реформам. По-друге, країни-послідовники стикаються з великою кількістю вимог до капіталу та іншими факторами, а саме «наздогоняючий розвиток» потребує значних зусиль та інституційної інфраструктури. Таким чином, ідея «соціальних можливостей» може абсорбувати сучасні технології, які стимулюють «наздогоняючий розвиток» в країні. Ця ідея визначається сукупністю чинників, що створюють можливості кра-

їни для імпорту або участі у технологічному та організаційному прогресі. М. Абрамовіч визначає технічну компетентність та наявність політичних, комерційних, індустріальних та фінансових установ як основні чинники соціального потенціалу. Крім того, він вводить термін «технологічна конгруентність» для країн, які дуже відрізняються від країни-лідера з точки зору наявності економічних чинників. Їм буде важко застосовувати технологію лідера, оскільки технологія створюється під впливом середовища, в якому вона формується. Ця ідея відродилася в результаті розробки концепції національних інноваційних систем. Процес розвитку відбувається на національному рівні. Чинники виробництва, специфічні для кожної країни, впливають на цей процес, а отже, технологічні зміни в різних країнах мають конкретну національну орієнтацію. Б. Лундвалл та Р. Нельсон використовують термін «національні інноваційні системи» для того, щоб розглядати країни як окремі системи з їхньою динамікою. На даний момент відносини між концепцією національних інноваційних систем та теорією «наздоганяючого розвитку», на нашу думку, є центральним питанням. Як ми бачимо, шляхом виявлення найбільш важливих аспектів технологічного розвитку, успіх процесу наздоганяння лежить в основі показників ефективності національної інноваційної системи країни.

Вважається, що найбільш важливим аспектом успішного наздоганяючого процесу є швидкість, з якою країна-послідовник може впроваджувати іноземні технології. За допомогою виготовлення товарів-імітаторів країна-послідовник досягає індустріалізації. Технологічна імітація передбачає більше, ніж просто йти тим же шляхом, що й країна-лідер. Вона скоріш пов'язана з критичним етапом у процесі навчання та індустріалізації і тому їх слід розглядати саме в цьому контексті. На рівень імітації впливають технологічний потенціал, структура ринку технологій та міжнародні правила торгівлі.

«Відсталі» країни завжди прагнули до розвитку, але з змінним успіхом. Як стверджує Р. Нельсон, бути успішним з точки зору розвитку вимагає більшого, ніж просто мати доступ до технологій провідних країн. «Навіть в країнах з дуже низькими рівнями загальної освіти, продуктивності праці та доходів існують анклавні підприємств (або кластери), які використовують технології, аналогічні тим, що використовуються в розвинених країнах» [7, с. 23]. Ці анклавні повинні поширюватися і розповсюджуватися в масштабах всієї економіки з метою посилення сталого економічного розвитку. Розвиток можливий за умови успішного використання технологій. Він залежатиме від технологічних мож-

ливостей. Термін «технологічні можливості» охоплює знання та навички, необхідні для придбання, освоєння, використання, адаптування та створення технологій. Він втілений в людей та установи та вимагає тісного взаємозв'язку між ними. Чим більша країна має у своєму розпорядженні технологічні можливості і чим краще вона здатна їх накопичувати, тим більш успішним буде процес розвитку. Ця точка зору фокусується на глибокій залежності країни від технологічних змін [7, с. 25]. Іншими словами технологічні можливості мають велике значення для майбутніх темпів і напрямків технологічних змін. Приватні фірми, які займають основне місце в накопичення технологічного потенціалу, мають вирішальне значення для конкурентоздатності країни. Вони більше підходять для придбання іноземної технології, ніж державні компанії, оскільки вони зацікавлені в забезпечення підготовки, необхідної для впровадження нових технологій. Рівень технологічного потенціалу фірми залежить від її відносин з іншими суб'єктами, оскільки вони працюють в складних промислових мережах, які характеризуються конкуренцією та співпрацею. Відповідно, інновації та технологічні зміни є результатом не тільки технологічного, а й соціального процесу між формальними та неформальними мережами різноманітних зв'язків.

Одним із ключових аспектів технологічного розвитку є створення інститутів та інституційних механізмів, які сприяють інноваційним процесам. Наявність тільки інноваційних приватних фірм недостатня. З одного боку, здатність фірм проводити інноваційну діяльність залежить від зовнішніх умов ринку та стимулів. Таким чином, відносини між промисловістю та урядом становлять великий інтерес для просування умов технологічного прогресу.

Світова фінансова криза 2008 року підштовхнула появу великої кількості дебатів стосовно достовірності таких економічних теорій. Ці теорії та концептуальні перспективи відігравали особливо важливу роль у керівництві економічними трансформаціями в Центральній та Східній Європі. Світова фінансова криза не торкнулася всіх країн ЦСЄ в однаковій мірі. Наприклад, країни Центральної Європи та Прибалтики вийшли з кризи швидше, а південно-східна Європа все ще бореться з млявим зростанням. Тому сьогодні необхідно використовувати нові підходи до аналізу економічного зростання. Таким підходом, на нашу думку, є нео-шумпетеріанський підхід, що концентрується на накопиченні знань як центральному процесі, а промислова політика розглядається як невід'ємний основний компонент всіх процесів розвитку.

Оцінюючи спроможність економіки до структурних перетворень, нео-шумпетеріанський підхід розглядає рамкові умови її інноваційного потенціалу – потоки державних та приватних технологічних ноу-хау та функціонування товарних ринків, ринків праці та фінансових ринків, доступ до технологій, зокрема нових технологій, наявність та використання інформаційно-комунікаційних технологій та можливості передачі ноу-хау через прямі інвестиції. Також необхідно розглядати здатність країни поглинати технології, яким є рівень освіти та людських ресурсів, включаючи середню освіту та наявність вчених та інженерів. Представники нео-шумпетеріанського підходу підкреслюють необхідність вирішення проблеми підготовки та збереження висококваліфікованих фахівців та підтримки інвестицій в інфраструктуру суспільної науки та зміцнення зв'язків між цією інфраструктурою та приватним сектором, захисту прав інтелектуальної власності та наявності венчурного капіталу.

Перш ніж детальніше розглянути інноваційну політику в країнах з перехідною економікою та вивчити й оцінити їх відповідність – необхідно надати характеристику сучасному етапу розвитку інновацій в країнах та їх позиціонування на основі умов, необхідних для інноваційного розвитку.

Країни з перехідною економікою суттєво відрізняються за своїми інноваційними показниками та тим як компанії цієї групи країн отримують або створюють ноу-хау, що їм потрібні. З цього приводу, можна поділити країни на три основні групи:

Країни з низьким рівнем інноваційності (лише деякі фірми витрачають гроші на покупку або виробництво знань). До цієї групи входять Албанія, Вірменія, Азербайджан, Грузія та Узбекистан;

Країни, де фірми переважно купують інновації. Відсоток фірм, які самостійно створюють ноу-хау залишається дуже скромним. До цієї категорії відносяться Боснія і Герцеговина, Македонія, Угорщина, Казахстан, Киргизька Республіка, Молдова, Монголія, Чорногорія, Польща, Сербія, Таджикистан та Україна;

Країни, де фірми є більш активними з точки зору внутрішніх досліджень та розробок відносно придбання зовнішніх знань. Цю групу можна також розбити на дві підгрупи на основі того, наскільки фірми прагнуть в основному займатися внутрішніми НДДКР або і виробляють та купують знання. Більшість країн з перехідною економікою ЦСС розташовані саме в останній категорії: Білорусь, Болгарія, Хорватія, Чехія, Естонія, Косово, Латвія, Литва, Румунія, Словацька Республіка та Словенія.

Умови підприємницького середовища для інновацій включають більш широкі умови ділового середовища (або загальні рамкові умови). Такі умови впливають на операції та рішення всіх фірм в економіці, включаючи фірми, що продукують інновації. Вони включають якість інституцій (іншими словами, правову та адміністративну базу, яка лежить в основі взаємодії між окремими особами, фірмами та урядами), макроекономічна стабільність та функціонування товарних та фінансових ринків, ринку праці. Деякі умови ділового середовища особливо впливають на інноваційні фірми. Враховуючи різницю в рівнях розвитку, умови впливу на інноваційний потенціал можна розділити на ті, що впливають на доступ до технології, ті, що впливають на здатність фірм приймати та повністю адаптувати існуючі технології, і ті, що впливають на здатність створювати знання.

Країни з низьким рівнем інноваційності сьогодні досягли значних покращень, особливо з точки зору якості інституцій, доступу до технологій та абсорбційної спроможності. Проте їх продовжують стримувати недостатня конкуренція на своїх товарних ринках, а також їх порівняно неефективні трудові та фінансові ринки.

Незалежно від цих відмінностей, той факт, що країни з перехідною економікою, які є більш розвиненими, мають інноваційний вигреш за будь-яких умов. Це свідчить про потребу розглянути чинники зростання на основі інновацій як «системи». Подальший розвиток інновацій вимагає прогресу за всіма показниками. Хороша ілюстрація цього «системного» підходу - Естонія. Це найкраща країна серед перехідних країн. Підрахунок результатів Естонії відповідає всім визначеним факторам (винятком є «розмір внутрішнього ринку», але це більше ніж компенсується кращим підрахунком відкритості). Що стосується інших країн з перехідною економікою, то переважна оцінка Естонії є найбільш помітною у її міжнародній відкритості та доступності та використанні ІКТ (табл. 2).

Ще на початку 1990-х років Естонія мала подібні умови до Латвії та Литви, двох інших країн Балтії, з точки зору інновацій. Ці країни з того часу шли окремими шляхами розвитку. Естонія на сьогодні є країною перехідного періоду №1 за рівнем інноваційного потенціалу, тоді як Латвія та Литва відстають (табл. 2).

Доступ до технології залежить від економічної відкритості країни, наявності та використання інфраструктури ІКТ та ступінь відкритості прямих іноземних інвестицій та торгівлі полегшує передачу технології. Поглинаюча здатність підкріплена якістю середніх та вищої освіти

та ефективності навчань на робочому місці, а для креативної спроможності – якість післядипломної освіти; наявність висококваліфікованих вчених та інженерів; якість державної дослідницької інфраструктури; ефективне співробітництво між державними дослідженнями та галуззю; захист інтелектуальної власності та наявність фінансування ризиків.

Для аналізу умов для зростання інновацій в окремих країнах з перехідною економікою (якість інститутів, макроекономічне середовище, функціонування продуктів, фінансів та ринків праці; доступ до технології; абсорбційна здатність; творчий потенціал тощо) будемо використовувати показники Індексу глобальної конкурентоспроможності [8], який розраховується Всесвітнім Економічним Форумом. Всі змінні в цьому Індексі об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність: якість інститутів; інфраструктура; макроекономічна стабільність; здоров'я і початкова освіта; вища освіта і професійна підготовка; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; рівень технологічного розвитку; розмір внутрішнього ринку; конкурентоспроможність компаній; інноваційний потенціал.

Як можна побачити з даних табл. 2., найвищу позицію за Індексом глобальної конкурентоспроможності серед країн ЦСЄ займає Естонія. На жаль, одну з найнижчих займає Україна – 81 місце. Треба зазначити, що у 2016-2017 рр. наша країна займала ще гірше положення – 85 місце [8].

Інноваційна політика може відігравати вирішальну роль у поліпшенні умов для інновацій, виявленні та подоланні вузьких місць, що ускладнюють здатність країн до інноваційної діяльності та підвищення продуктивності праці. Естонія є гарним прикладом важливості та необхідності інноваційної політики. Її продуктивність серед країн з перехідною економікою на основі інноваційного розвитку йде від системної інноваційної політики, яка була основана на знаннях (економіка знань), яку Естонія розпочала вже на ранній стадії у 2000 році та продовжувала розвивати далі, коли країна прогресувала по шляху інноваційного розвитку.

Інноваційна політика Естонії формально розпочалася у 2000 році з обговоренням першої стратегії розвитку знань, яка охоплювала період 2002-2006 рр. [9, с. 260]. Ця стратегія спиралась на досвід Фінляндії та Швеції, беручи до уваги конкретні можливості розвитку, існуючий науковий потенціал та економічну структуру країни, а також інші стратегії розвитку Естонії, зокрема стратегію освітньої політики «Learning Estonia» («Освіта в Естонії»). Стратегія мала дві основні цілі - оновлення бази знань Естонії та підвищення конкурентоспроможності її ком-

паній. Основними напрямками для досліджень, розвитку та інновацій в Естонії були (1) зручні інформаційні технології та розвиток інформаційного суспільства; (2) біомедицина; (3) матеріальна технологія [9, с. 260].

Для досягнення цих цілей в стратегії було створено комплекс заходів, що охоплюють чотири ключові сфери:

- фінансування досліджень та розробок;
- розвиток людського капіталу;
- підвищення ефективності системи НДДКР;
- підвищення ефективності міжнародного співробітництва.

Ці заходи були спрямовані на збільшення валових внутрішніх витрат на НДДКР до 1,5 % ВВП до 2006 року. Вони також мали на меті перебалансувати витрати на дослідження проти розвитку, прагнучи перекласти розподіл між від 90:10 до 60:40 до 2006 року. Щоб підвищити ефективність своєї системи НДДКР, Естонія прийняла політику щодо визначення місцезнаходження, створюючи наукові парки та регіональні бізнес-інкубатори. Нарешті, Естонія використовувала міжнародне співробітництво не лише як засіб залучення іноземних знань та технологій, а також як спосіб побудови дослідницьких груп з критичною масою та уникнення «втечі мозків» [9, с. 260].

Ця стратегія була подібною до наступних стратегій періоду 2007-2013 років та 2014-2020 років. Ряд урядових та незалежних органів провели оцінки, враховуючи прогрес, досягнутий в рамках перших двох стратегій. Кожна стратегія враховувала досвід та експертні рекомендації, отримані в результаті попереднього періоду, і встановили більш амбітні цілі, а цілі збільшувались за кількістю та обсягом. Ключові сфери були скоректовані з часом, але загальних пріоритетів не було. Основна увага приділяється інформаційно-комунікаційним технологіям (ІКТ), медичним технологіям та послугам та більш ефективному використанню ресурсів.

Інфраструктура ІКТ відіграє ключову роль у її розвитку. Коли Естонія отримала незалежність, усього лише половина населення мала телефонну лінію. Однак до 1997 року 97 % естонських шкіл мали доступ до Інтернету, а до травня 2013 року послуги 4G охопили понад 95 % території країни [9, с. 261].

Естонський «системний» підхід до інноваційної політики вже дає результати. У 2012 р. НДДКР в Естонії склали 2,2 % від ВВП (вище середнього по ЄС-15). Відсоток НДДКР, який припадає на корпоративний сектор, виріс до 57 %, наближаючись до середнього показника у ЄС-15. Естонія також була однією з небагатьох країн ЄС, яка в цілому зберігала

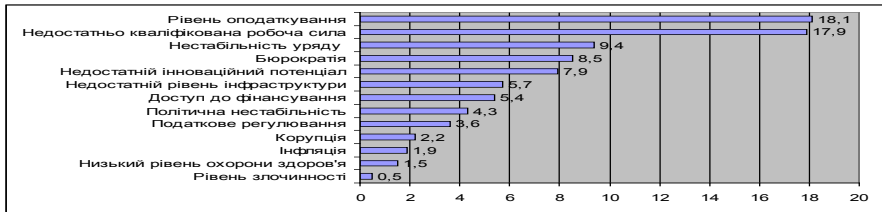
**Показники (від мінімального значення 1 до максимального 7)
деяких країн з перехідною економікою ЦСЄ за
Індексом глобальної конкурентоспроможності (2017-2018 рр.)**

Країни	Рейтинг (з 137 країн)	Піддік А. Основні вимоги			Піддік В. Підвищення ефективності						Піддік С. Інноваційні фактори		
		якість інститутів	інфраструктура	макроекономічна стабільність	здоров'я і початкова освіта	вища освіта і професійна підготовка	ефективність ринку товарів і послуг	ефективність праці	розвиненість фінансового ринку	рівень технологічності	розмір вступу до ринку	конкурентоспроможність компаній	інноваційні фактори
Естонія	29	5,0	5,1	6,1	6,4	5,5	5,1	5,0	4,9	5,9	3,1	4,4	4,0
Латвія	54	3,8	4,4	5,8	6,1	5,0	4,4	4,5	4,1	5,3	3,2	4,1	3,2
Литва	41	4,1	4,7	5,6	6,2	5,3	4,6	4,3	4,2	5,6	3,6	4,4	3,7
Чехія	31	4,2	4,6	6,2	6,4	5,2	4,7	4,5	4,8	5,5	4,5	4,6	3,9
Словацька	59	3,5	4,3	5,4	6,1	4,5	4,5	4,0	4,6	5,1	4,1	4,2	3,3
Угорщина	60	3,5	4,4	5,1	5,6	4,3	4,4	4,2	4,3	5,1	4,3	3,7	3,4
Польща	39	3,8	4,7	5,2	6,2	5,0	4,6	4,1	4,2	4,9	5,2	4,1	3,4
Румунія	68	3,7	3,8	5,2	5,5	4,4	4,1	4,0	3,7	4,8	4,6	3,5	3,1
Болгарія	49	3,5	4,1	5,7	5,8	4,6	4,3	4,3	4,1	5,1	3,9	3,8	3,3
Словенія	48	4,1	4,8	5,2	6,5	5,4	4,6	4,1	3,4	5,4	3,4	4,4	4,0
Хорватія	74	3,5	4,6	4,8	6,1	4,5	4,0	3,8	3,6	5,0	3,6	3,8	2,9
Албанія	75	3,9	3,6	4,6	6,2	4,8	4,4	4,0	3,8	4,1	4,0	3,9	3,2
Боснія та Герцеговина	103	3,1	3,3	4,8	6,0	4,0	3,7	3,5	3,5	4,3	3,1	3,5	2,7
Чорногорія	77	3,9	4,2	3,7	5,9	4,5	4,4	4,2	4,2	4,9	2,3	3,6	3,2
Сербія	78	3,4	4,1	4,6	6,0	4,6	4,0	4,0	3,6	4,2	3,7	3,5	3,1
Україна	81	3,2	3,9	3,5	6,0	5,1	4,0	4,0	3,1	3,8	4,5	3,7	3,4
Молдова	89	3,2	3,7	4,5	5,4	4,1	4,1	3,9	3,1	4,6	2,7	3,4	2,6

Джерело: складено автором за [8].

такий же рівень витрат на державні НДДКР під час економічної кризи [9, с. 255].

Однак, не всі проблеми, зв'язані з інноваційною діяльністю, вирішені в країні. Згідно відповідей респондентів, опитування яких було проведене Всесвітнім Економічним Форумом, серед чинників, які перешкоджають веденню підприємницької діяльності в Естонії, були ті, що представлені на рис. 2.

*З переліку факторів, респондентам було запропоновано вибрати п'ять найбільш проблемних чинників для ведення бізнесу у своїй країні і оцінити їх між 1 (найбільш проблематичним) та 5. Оцінка відповідає відповідям, зваженим відповідно до їх рейтингу.

Рис. 2. Чинники, що перешкоджають веденню підприємницької діяльності в Естонії

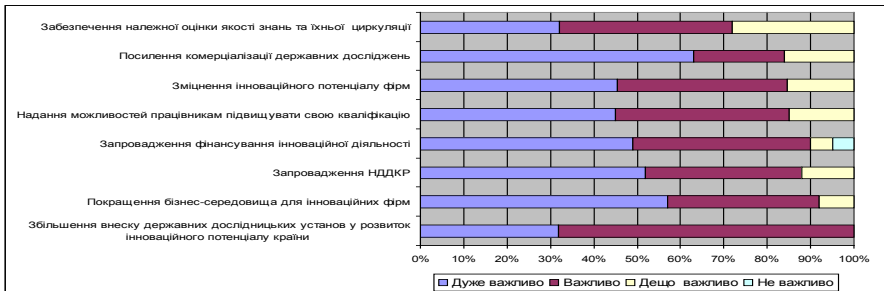
Джерело: [8].

Ми вважаємо, що інноваційна політика певної країни має бути адаптована до стадії розвитку інновацій: в тих країнах, які як і раніше відстають в плані розвитку технології, політика повинна сприяти функції поглинання знань і дифузії інноваційної системи. Політика, яка зосереджується лише на творчих можливостях, може бути неефективною (поки що). Оптимальна зміна інноваційної політики в країні залежить не тільки від рівня інноваційного розвитку та рівня ключових можливостей для розвитку інновацій, але й динамічного розвитку драйверів економічного зростання. Крім того, будь-який проектний набір заходів буде ефективним, якщо залежатиме від якості управління та впровадження інноваційної політики. Натомість, ми повинні очікувати неоднорідності в інноваційній політиці в країнах з перехідною економікою, а не тільки тому, що такі країни відрізняються за своїми поточними позиціями щодо інноваційного розвитку та основними можливостями для розвитку інновацій, а також тому, що відмінностями у якості виконання.

З 2014 року всі країни регіону склали загальнонаціональну інноваційну політику чи стратегію з метою надання громадської підтримки інноваційній діяльності. Більшість країн встановили основну частину

своїх політичних рамок протягом ще 2000-х років. Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) було проведено опитування щодо необхідності та важливості встановлення цілей інноваційної політики серед країн з транзитивною економікою.

Результати опитування свідчать, що у країнах з транзитивною (перехідною) економікою спостерігається невелика різниця у показниках заявлених цілей інноваційної політики (рис. 3).

Рис. 3. Відносне значення цілей інноваційної політики у країнах з перехідною економікою, за опитуванням ЄБРР.

Джерело: [10].

Практично всі країни розглянули цілі посилення ролі державних дослідницьких організацій щодо інноваційної діяльності країни та покращення бізнес-середовища для інноваційних фірм як найважливіших пріоритетів, вважаючи їх «важливими» або «дуже важливими». Найбільш дивно, що мета кращого з'єднання науки та промисловості (вимірювана через «збільшення внеску державних дослідницьких організацій», «посилення комерціалізації державних досліджень») також оцінюється всіма країнами від «важливого» до «дуже важливого», навіть серед країн з низьким рівнем інноваційного розвитку.

Консенсус серед країн з перехідною економікою поширюється також на інструменти підтримки інновацій. Серед трьох інструментів, які найчастіше розглядаються як «важливі» або «дуже важливі», виділяють: (1) конкурентне фінансування НДДКР, (2) підтримка технологічного трансферу та (3) стимули до співпраці між певною галуззю та наукою (рис. 4).

На перший погляд підтримка передачі технологій (технологічний трансфер), здається, добре підходить для потреб країн з перехідною економікою, де прийняття існуючої технології відіграє помітну роль.

За умови більш детального аналізу, однак, ми бачимо, що політика в першу чергу спрямована на передачу технології від науки до промисловості. Більш загальні схеми допомоги в галузі дифузії технологій є набагато менш помітними.

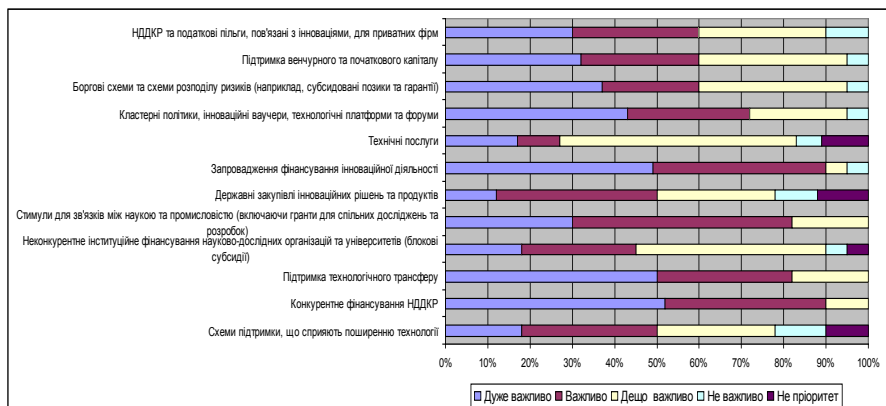
Ініціативи, що підтримують поглинання фірмами технологій (схеми допомоги, спрямовані на поширення технологій та надання технологічних послуг в середньому оцінюються лише як «дещо важливі»). Навпаки, стимули для науково-промислових відносин (включаючи гранти для спільних досліджень та розробок) вище за значенням у всіх типах країн. Це говорить про те, що підтримка технологічної дифузії зосереджена, головним чином, на питанні галузевих наукових зв'язків: підтримка державних науково-дослідних інститутів для передачі своїх ноу-хау, а не на стимулюванні промисловості залучати публічні дослідження.

Майже всі країни (за винятком Болгарії) заявляють [9, с. 263], що мають владні ініціативи, спрямовані на стимулювання передачі технологій від досліджень у вищих навчальних закладах та державних дослідницьких організаціях, які займаються інноваційною діяльністю, разом із ініціативами, спрямованими на посилення наукових досліджень в цих інститутах. Це свідчить про те, що в країнах з перехідною економікою в усьому світі акцент робиться на наукові інститути як основні інноваційні суб'єкти, незалежно від інноваційного розвитку країни.

З огляду на зазначену важливість галузевих наукових зв'язків для інноваційної політики в країнах з перехідною економікою, у табл. 3 (дані з США, Німеччині та Ізраїлю використовуються як орієнтири) розглядаються факти, що стосуються реальних галузевих наукових зв'язків, використовуючи патентну інформацію.

Це підтверджує порівняно сильну присутність державних дослідницьких організацій (ДДО) у розробці прикладних технологій у країнах з перехідною (транзитивною) економікою, зокрема в Україні та Польщі. Але ці показники також ілюструють слабкі зв'язки між наукою та промисловістю в цій групі країн, а корпоративний сектор не використовує науку як джерело для своїх технологічних винаходів. Таким чином, дані підтверджують, що в більшості країн з перехідною економікою ЦСЄ, у тому числі тих, де наукова спільнота розвиває багато нових технологій, відсутній бізнес – це корпоративний сектор, який активно використовує зв'язки з наукою для інновацій. Існує політична упередженість у цьому відношенні, коли країни стимулюють постачання нових технологій з надто малою увагою до попиту на нього з корпоративного сектору.

Рис. 4. Економічні та фінансові інструменти інноваційної політики у країнах з перехідною економікою, за опитуванням ЄБРР

Джерело: [10].

Таблиця 3

Індикатори науково-індустріальних зв'язків на основі патентних заяв для деяких країн з перехідною економікою (2000-2010 рр.)

Країна	Загальний обсяг патентів (у тис.)	Частка патентів у ВНЗ / ДЮ як заявників, (у %)	Частка патентів з ВНЗ / ДЮ та корпоративними співвиконавцями, (у %)	Частка корпоративних патентів з науковими непатентними посиланнями, (у %)
США	2 875	6	0,2	10
Німеччина	1 458	3	0,2	5
Ізраїль	58	13	0,4	10
Україна	42	43	2,2	1
Польща	32	37	0,4	3
Чехія	22	8	0,3	2
Угорщина	17	1	0,5	6
Словенія	6	7	0,1	7
Естонія	2	8	2,0	4

Джерело: [9, с. 266].

Щодо місцевої інноваційної політики, то необхідно зазначити, що вона включає до себе конкретні заходи, спрямовані на чітко визначені географічні райони. Такі приклади можна знайти практично у всіх країнах з перехідною економікою, як правило, у вигляді наукових, технологічних та дослідницьких парків, технологічних центрів та призначених наукових міст. Ця політика передбачає пряме фінансування господарської діяльності або встановлення спеціальних правил, що регулюють цільові райони. Вони також ставлять за мету популяризувати культуру конкурентоспроможності та інновацій між фірмами, розташованими там, і прагнуть стимулювати технологічні розбіжності.

Місцева інноваційна політика є досить популярною у Центральній Європі та країнах Балтії, зокрема в Угорщині, де можна знайти більше 200 промислових парків. Станом на 1.01.2017 р. за даними UNIDO, в світі працює понад 15000 промислових парків та технопарків [11]. Тоді як в Україні дискусія на предмет необхідності їх розвитку ще триває [11]. Технопарки принесли економічний успіх ряду європейських і азійських країн, в тому числі нашим сусідам [11]. Чехія впровадила державну програму розвитку технопарків у 1998 р. За 7 років було створено близько сотні таких інституцій, інвестори вклали в нові виробництва 9 млрд. євро, створили 70 тис. робочих місць [11].

Ефективна інноваційна політика покладається на ретельну ідентифікацію необхідних умов, що відсутні, або ключових вузьких місць, що перешкоджають інноваціям. Виявлення вузьких місць вимагає тісного спілкування з призначеними одержувачами інноваційної підтримки. Це також вимагає регулярної оцінки результатів політики. Використання та ефективність програм, спрямованих на інновації, слід не лише постійно контролювати, а й порівнювати та оцінювати. На етапах майбутньої розробки політики слід використовувати результати таких оцінок.

У більшості країн, респонденти з яких відповідали на запитання анкети ЄБРР щодо інноваційної політики, зазначили, що вони оцінюють ефективність витрат на інноваційну підтримку. Проте більш глибокий огляд опублікованих оцінок свідчить про те, що такі оцінки рідко бувають строгими – навіть у більш розвинених країнах.

Крім того, більш ніж три чверті респондентів повідомили, що вони завжди або звичайно використовують продовження існуючих схем як критерій відбору при виборі інструментів. Це може бути вагомою причиною. Послідовність інноваційної політики підвищує готовність приватного сектору здійснювати ризикові інвестиції з тривалим терміном окупності. Крім того, для впровадження результатів інноваційної полі-

тики, яка залежить від таких інвестицій, може знадобитися багато часу. У той же час слід продовжувати оцінювати політику, вивчати минулі помилки та реорганізувати політику, за умови подальшого розвитку економіки.

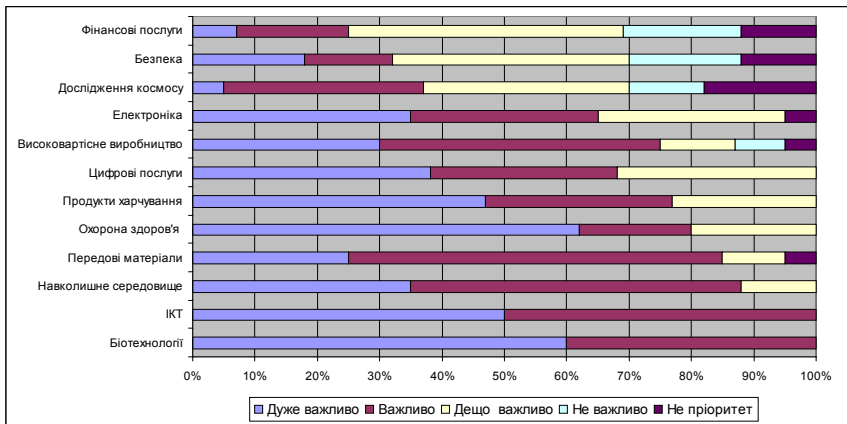
Ефективність інноваційної політики також залежить від загальної якості управління в країнах, які їх впроваджують. Слабке врядування може бути особливо небезпечним для визначення пріоритетних секторів та розподілу відповідних субсидій та поступок. Влада у країнах з слабким державним управлінням, ймовірно, матиме надзвичайно слабкі результати в цих сферах.

Країни з перехідною економікою Центральної та Східної Європи мають довгу історію спроб політики, спрямованої на конкретні сектори або технології. Тим не менш, вертикальна інноваційна політика вимагає високих стандартів управління, щоб вони могли бути ефективними для більшості країн цього регіону. Ширше галузеве охоплення може бути особливо вигідним для країни на ранній стадії розвитку. Їх існуюча інноваційна спроможність в будь-якій конкретній сфері, як правило, занадто слабка, щоб забезпечити чітке зосередження на певних сильних сторонах. Навпаки, ширша підтримка кількох секторів може допомогти зміцнити загальний інноваційний потенціал країни з високими конкурентними позиціями у певних галузях, що розвиваються з часом.

Хоча більшість цих країн не зосереджують свою державну підтримку на одному секторі, вони, як правило, визначають кілька пріоритетних сфер. Зазвичай ці сфери мають схожі характеристики. Вони показують невеликі варіації на основі умов, властивих конкретній країні, існуючої структури виробництва або їх навичок. Вони не визначають пріоритетні напрямки на основі ретельного аналізу їх сильних сторін та порівняльних переваг (рис. 5).

Майже в усіх країнах з перехідною економікою ЦСЄ біологічні науки, біотехнології, ІКТ та енергетика розглядаються як «дуже важливі» або «важливі» пріоритетні галузі для суспільних інноваційних витрат. Інші галузі, що є принаймні «дещо важливими» у всіх країнах, – це навколишнє середовище, охорона здоров'я, продукти харчування та цифрові послуги.

Деякі країни серед пріоритетів мають енергетичний сектор. Наприклад, в Україні. Білорусь приділяє особливу увагу важкій промисловості, спираючись на їхню спадщину ще з радянських часів.

Рис. 5. Пріоритетні напрями для інноваційних витрат у країнах з перехідною економікою, за опитуванням ЄБРР

Джерело: [10].

Висновки та пропозиції. Аналізуючи усе вищевикладене, країни з перехідною економікою ЦСЄ на різних етапах розвитку відрізняються за рівнем їх здатності використовувати та створювати знання. Ця здатність формується за рахунок якості установ та функціонування товарних, трудових та фінансових ринків. Це також визначається специфічними умовами країни, що є підставою для здатності фірм ефективно використовувати існуючу технологію та створювати нові технології.

Незважаючи на суттєві відмінності потенціалу країн перехідного періоду Центральної та Східної Європи в розвитку інновацій та способів, якими їхні фірми прагнуть набувати знання, ця група країн має несподівано подібну інноваційну політику. Це вказує на те, що викладені політичні цілі та комбінації інструментів в більшості випадків недостатньо адаптовані до конкретних обставин цих країн. Механізм реалізації інноваційної політики цього регіону є результатом ряду факторів, і лише один з них - їх відстань до технологічної границі. Іншими факторами є політична мода та уявлення про всі найкращі практики в галузі інноваційної політики. Зокрема, інноваційна політика в регіоні, як правило, йде за тенденціями, встановленими розвиненими країнами, зосереджуючись на умовах творчого потенціалу, а не на поглинальному потенціалі.

Можливо, найяскравішою ілюстрацією цього є те, що в усіх країнах з перехідною економікою основна увага приділяється розвиткові ви-

соко технологічних галузей та покращенню внеску державних дослідницьких організацій до інноваційної діяльності. Важливість посилення ролі державних науково-дослідних інститутів в інноваціях як цілі інноваційної політики та наявність фінансових стимулів для сприяння співпраці індустріальної науки здійснюється у всіх країнах з перехідною економікою, відображаючи їхню спадщину сильних суспільних наукових інноваційних систем. Це недиференційоване спрямування інноваційної політики в галузево-наукових зв'язках і зосередження уваги на стимулюванні пропозиції науково обґрунтованої технології, а не на попиті з боку промисловості, не відрізняється від неоднорідності між країнами перехідного періоду в мірі спроможності їх фірм використовувати публічну науку за їх поглинаючу та творчу здатність.

Такий теоретичний підхід (нео-шумпетеріанський підхід) підходить для більшості країн з перехідною економікою. У крайніх випадках, просто прийняття інноваційної політики, призначеної для розвинених країн та перенесення їх до країн з перехідною економікою, може бути більш стримуючим чинником, ніж діяльність як катализатору зростання знань. Враховуючи те, що ці країни ще не працюють на технологічній границі, урядам потрібно зосередити більше уваги на підтримці поглинання та адаптації існуючих найсучасніших технологій. Подібним чином, більша увага повинна приділятися поліпшенню формування людського капіталу в університетах, який надзвичайно зосереджується на академічному патентуванні, а не на освіті та підготовці майбутніх підприємців та робочої сили. Оскільки країни розвиваються та наближаються до технологічної границі, інноваційна політика повинна також розвиватися, поступово приділяючи більше уваги допомозі компаніям у підвищенні їх можливостей створювати знання.

Список використаної літератури

1. Kecic, L. Assessing and measuring progress in the transition. Economies in transition: regional overview. EIU Country Forecast, 2nd quarter 1996. Economist Intelligence Unit, London. 1996. Pp. 48-73.
2. Національні розрахунки за 2017 рік: стат. зб. / Держ. ком. статистики України. URL : http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/02/zb_nru2017.pdf (дата звернення 20.05.2019).
3. GDP per capita in PPS. Eurostat: веб-сайт. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1> (дата звернення 05.05.2019).
4. A time for new ideas. Innovation in Central Eastern Europe and Turkey. Economist

- Intelligence Unit: веб-сайт. URL: <http://www.eiu.com/home.aspx> (дата звернення 08.05.2019).
5. Innovation and entrepreneurship. World bank: веб-сайт. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/innovation-entrepreneurship> (дата звернення 08.05.2019).
  6. Science, technology and innovation. Eurostat: веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology_innovation/visualisations#linechart (дата звернення 05.05.2019).
  7. Nelson R. National innovation systems. A comparative analysis. Oxford: Oxford University Press. 1993. P.23-25.
  8. The Global Competitiveness Report 2018. World Economic Forum: веб-сайт. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR20172018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> (дата звернення 21.04.2019).
  9. R. Veugelers, H. Schweiger. Innovation policies in transition countries: one size fits all? Economic Change and Restructuring. 2016. Vol. 49. Issue 2. P. 255-266.
  10. Transition report – 2014: Policies supporting innovation. European bank of reconstruction and development: веб-сайт. URL: <http://www.ebrd.com/downloads/research/transition/tr14e.pdf> (дата звернення 23.04.2019).
  11. Козак Ю.Г., Уханова І.О. Сутність та роль технопарків в інноваційному розвитку країни. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти. 2017. С. 91 / за ред. К. В. Ковтуненко URL: http://www.dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/1234567_89/10586/1/90-106.pdf (дата звернення 24.04.2019).

Стаття надійшла 11.06.2019 р.

О. С. Гусенко,

старший преподаватель

кафедры международных экономических отношений

Одесский национальный экономический университет,

Привокзальная пл., 2, к.206, г. Одесса, 65012, Украина

e-mail: olgagusenko@ukr.net

МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ В СТРАНАХ С ПЕРЕХОДНОЙ ЭКОНОМИКОЙ ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

В статье рассматриваются теоретические основы трансформационных процессов в региональной инновационной политике стран Центральной и Восточной Европы (ЦВЕ). Дана характеристика современному этапу развития инновационных процессов этой группы стран. Обосновывается необходимость использования нео-шумпетерианского подхода как теоретической основы для формирования и реализации региональной инновационной политики в странах ЦВЕ.

Ключевые слова: страны с переходной экономикой; концепция «догоняющего развития»; регион; инновационная политика; нео-шумпетерианский подход.

O. S. Gusenko,
senior lecturer of
international economic relations' department
Odessa national economic university,
Privokzalnaya Sq., 2, apt.206, Odessa, 65012, Ukraine
e-mail: olgagusenko@ukr.net

THE REGIONAL INNOVATION POLICY'S FORMING MECHANISMS IN CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES WITH TRANSITION ECONOMICS

The paper deals with theoretical foundations of transformation processes in the regional innovation policy of the Central and Eastern European countries (CEE). The paper's aim is to analyze the main principles of the transformational processes in the regional innovation policy of the CEE countries, as well as to substantiate the theoretical basis for the innovation development's modern stage.

Today, mechanisms for the formation and implementation of regional innovation policy cannot be carried out only on the basis of market self-regulation. The development and implementation of regional innovation policy is now an important task for its socio-economic development. Therefore, the main objective of today is the problem of finding effective tools for the development of an innovative economy at the regional level. Thus, the relevance of the research topic is no doubt.

The special emphasis in the paper is on the analysis of neo-Schumpeterian approach as a theoretical basis for the regional innovation policy's formation and implementation in CEE countries. The introduction of this approach is the paper's scientific novelty.

The paper uses general scientific and specific scientific methods, namely analysis' and synthesis' methods, statistical analysis, logical and empirical cognition, and applied a systematic approach in the presentation of the material, which made it possible to solve the paper's tasks.

Analyzing all of the above, the CEE's economies at different development's stages differ in their ability to use and create knowledge. The neo-Schumpeterian approach is suitable for most transition economies. In extreme cases, simply adopting an innovative policy for developed countries and transferring them to countries with economies in transition may be a more restraining factor than activity as a catalyst for the growth of knowledge. Similarly, greater attention should be paid to improving the formation of human capital in universities, which focuses heavily on academic patenting rather than education and training of future entrepreneurs and labor force.

Keywords: countries with economies in transition; the concept of "catching up development"; region; innovation policy; neo-schumpeterian approach.

References

1. Kekic, L. (1996) Assessing and Measuring Progress in the Transition. Economies in Transition: Regional Overview. EIU Country Forecast, 2nd quarter. London:

- Economist Intelligence Unit.
2. Natsionalnyi rozrachunku za 2017 rik. Sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainu [National accounts in 2017. Site of State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
  3. GDP per capita in PPS. Site of Eurostat. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>
  4. A time for new ideas. Innovation in Central Eastern Europe and Turkey. Site of Economist Intelligence Unit. Retrieved from <http://www.eiu.com/home.aspx>
  5. Innovation and entrepreneurship. Site of World bank. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/innovation-entrepreneurship>
  6. Science, technology and innovation. Eurostat. Site of Eurostat. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technologyinnovation/visualisations#linechart>
  7. Nelson, R. (1992) National Innovation Systems. A Comparative Analysis. *Oxford: Oxford University Press*. Pp. 23-25
  8. The Global Competitiveness Report 2018. Site of World Economic Forum. Retrieved from <http://www3.weforum.org/docs/GCR20172018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
  9. Veugelers, R. & Schweiger, H. (2016) Innovation policies in transition countries: one size fits all? *Economic Change and Restructuring*, 49 (2). Pp. 255-266
  10. Transition report – 2014: Policies supporting innovation. Site of European bank of reconstruction and development. Retrieved from <http://www.ebrd.com/downloads/research/transition/tr14e.pdf>
  11. Kozak Y. & Ukhanova I. (2017) Sutnist ta rol tekhnoparkiv v innovatsiinomu rozvytku krainy [The essence and role of technoparks in the country's innovative development]. *Innovatsiyna ekonomika: teoretychnyi ta praktuchnyi aspekt. – Innovative economics: theoretical and practical aspects*. 91. Retrieved from <http://www.dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10586/1/90-106.pdf> [in Ukrainian].